

การศึกษากระบวนการและผลการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา

THE STUDY OF PROCESSES AND RESULTS OF USING THE COMPETENCY BASED CURRICULUM IN PRIMARY SCHOOLS

บ้งอร เสรีรัตน์¹ และ นาฏฤดี จิตรรังสรรค์²
Bung-on Sereerat¹ and Nadrudee Chitranangsan²

¹ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
Faculty of Education Bansomdejchaopraya Rajabhat University
E-mail: onbsru@hotmail.com

² โรงเรียนสุจิตปุณณ
Sujipuli School
E-mail: dr.nadrudee@gmail.com

Received: December 26, 2024

Revised: June 16, 2025

Accepted: June 28, 2025

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการและผลการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา รวมถึงปัญหา อุปสรรค และปัจจัยสนับสนุนต่าง ๆ ในการนำหลักสูตรดังกล่าวไปใช้ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีทำให้การพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง การวิจัยนี้จึงมุ่งสำรวจการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติเพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนการกำหนดนโยบายการศึกษาต่อไป การศึกษาดำเนินการในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาที่มีการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะใน 4 ภูมิภาค จำนวน 8 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และนักเรียน การวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะเตรียมความพร้อม ระยะการเก็บข้อมูล และระยะการวิเคราะห์และสรุปข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และประเด็นสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยร้อยละและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยมีดังนี้

1. กระบวนการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ: ผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นผู้นำวิชาการมีความสำคัญมาก โรงเรียนส่วนใหญ่ (6 ใน 8 แห่ง) ตระหนักในการพัฒนาครูแต่ยังขาดความต่อเนื่องและวิธีที่หลากหลาย ครูใช้วิธีสอนและนวัตกรรมที่สอดคล้องกับหลักการเพียงบางส่วน ครูและผู้บริหารขาดความเข้าใจการวัดประเมินผลฐานสมรรถนะ โรงเรียนต่างสังกัดทำงานและมีปัญหาแตกต่างกัน ชุมชนทางวิชาชีพเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาครู
2. ผลการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ: ผู้เรียนเกิดสมรรถนะหลักและสมรรถนะเฉพาะในระดับที่น่าพอใจ ผู้บริหารและครูเข้าใจบริบทและกระตือรือร้นมากขึ้น ผู้เรียนเรียนรู้นอกห้องเรียนและปฏิบัติจริงมากขึ้น
3. ปัญหา อุปสรรค และปัจจัยสนับสนุน: ปัญหาในช่วงแรกคือการขาดความมั่นใจและความเข้าใจหลังใช้หลักสูตร 1 ปี พบปัญหาการวัดผลไม่ชัดเจน การสอนข้ามศาสตร์ และการขาดแคลนครูผู้เชี่ยวชาญ ปัจจัยสนับสนุนได้แก่ ความรู้ความเข้าใจของบุคลากร เครือข่ายที่แข็งแกร่ง การมีส่วนร่วมของนักเรียน วิสัยทัศน์การบริหารจัดการ และข้อมูลพื้นฐานที่มีคุณภาพ

คำสำคัญ

หลักสูตรฐานสมรรถนะ ประถมศึกษา การใช้หลักสูตร การพัฒนาสมรรถนะ การจัดการศึกษา

ABSTRACT

This research aimed to study the processes and results of using the competency-based curriculum in primary schools, including the problems, obstacles, and supporting factors in its implementation. Given the critical importance of developing necessary competencies for students in the 21st century due to societal and technological changes, this study focused on exploring curriculum implementation to inform future educational policy. The study was conducted in 8 primary schools across four regions that were implementing the competency-based curriculum. Key informants included school administrators, teachers, and students. The research proceeded in three phases: preparation, data collection, and data analysis and summarization. Research instruments comprised questionnaires, interview forms, and focus group discussion topics. Data were analyzed using percentages and content analysis. The research findings are as follows:

1. Competency-Based Curriculum Implementation Process: Academic leadership from school administrators was crucial. Most schools (6 out of 8) recognized the importance of teacher development but lacked consistency and diverse methods. Teachers utilized various teaching methods and innovations, though only partially aligned with competency-based principles. Both teachers and administrators showed a limited understanding of competency-based assessment. Schools under different affiliations operated differently and faced distinct challenges. Professional learning communities served as a vital tool for teacher development.

2. Results of Competency-Based Curriculum Use: Students developed core and specific competencies at a satisfactory level. Administrators and teachers demonstrated improved understanding of the context and increased enthusiasm. Students engaged more in out-of-classroom learning and hands-on practice.

3. Problems, Obstacles, and Supporting Factors: Initial problems included a lack of confidence and understanding. After one year of curriculum use, persistent issues involved unclear assessment, interdisciplinary teaching challenges, and a shortage of expert teachers. Supporting factors included personnel's knowledge and understanding of the curriculum, strong networks, student participation, clear vision, effective management, and high-quality foundational data.

Keywords

Competency-based curriculum, Primary schools, Curriculum implementation, Competency development, Educational management

ความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาจากการเน้นเนื้อหาสู่การเน้นสมรรถนะเป็นกระแสที่สำคัญในระดับโลก (OECD, 2018) โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ 21 ซึ่งรวมถึงการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการปรับตัว (World Economic Forum, 2020) ในประเทศไทย นโยบายการศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะเพื่อตอบสนองต่อบริบทการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา,

2560) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของหลักสูตรอิงสมรรถนะที่มุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง (Spady, 1994) และการประเมินที่สะท้อนความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะ (Wiggins & McTighe, 2005)

นอกจากนี้พบว่า การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมไปสู่หลักสูตรฐานสมรรถนะนั้น ไม่ใช่เรื่องง่ายและต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ทั้งในด้านความเข้าใจของบุคลากร การออกแบบหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นประเด็นที่ได้รับการศึกษาและยืนยันจากงานวิจัยต่างประเทศจำนวนมาก (Darling-Hammond et al., 2020; Fullan, 2015) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการประเมินสมรรถนะที่ซับซ้อนและหลากหลาย (Shepard, 2000)

เพื่อรองรับกระแสความเปลี่ยนแปลง และแนวคิดข้างต้นกระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำ(ร่าง) กรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ระดับประถมศึกษาและ (ร่าง) คู่มือการใช้กรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช.... ระดับประถมศึกษาขึ้น และได้มีนโยบายในการทดลองใช้ในสถานศึกษาที่สนใจสมัครเข้าร่วมเป็นโรงเรียนนำร่องในเขตพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา 8 จังหวัด ได้แก่ ศรีสะเกษ สตูล ระยอง เชียงใหม่ กาญจนบุรี นราธิวาส ยะลา และปัตตานี โดยสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาได้พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะและเสนอหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะผ่านคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเข้าสู่การพิจารณาถ้อยแถลงของคณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาในการพิจารณาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะที่สถานศึกษาทำขึ้นให้มีความเหมาะสม ถูกต้องตามหลักการก่อนที่คณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจะให้ความเห็นชอบเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในสถานศึกษานำร่องนั้น

ในส่วนคณะกรรมการด้านส่งเสริมการบริหารวิชาการ ในคณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาซึ่งมีบทบาทสำคัญในการทำงานเรื่องนี้ ได้วางระบบการทำงานหลายลักษณะดังนี้ 1) การจัดระบบการสื่อสารสร้างความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้อง 2) การจัดระบบ/แนวทางการพิจารณาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ 3) การจัดทำเกณฑ์การพิจารณาให้ความเห็นชอบหลักสูตรฐานสมรรถนะ ที่ประกอบด้วย เกณฑ์หลัก 7 ด้าน คือ ด้านที่ 1 แนวคิด ข้อมูลพื้นฐาน และกระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ด้านที่ 2 เป้าหมายและพันธกิจของสถานศึกษา ด้านที่ 3 แบบแผนของหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ด้านที่ 4 แนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ด้านที่ 5 แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ด้านที่ 6 แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรฐานสมรรถนะ และด้านที่ 7 หลักสูตรระดับชั้นเรียน และ 4) การคัดสรรบุคคลและจัดตั้งคณะทำงานพิจารณากลั่นกรองหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะที่มีองค์ประกอบดังนี้ 1) นักวิชาการด้านหลักสูตรและการสอน 2) นักวิชาการจาก สำนักงานวิชาการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) ผู้อำนวยการโรงเรียน 4) ครู และ 5) ศิษยานุศิษย์/โค้ช/พี่เลี้ยง

สำหรับการจัดระบบ/แนวทางการพิจารณาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะนั้น เริ่มตั้งแต่การให้สถานศึกษาส่งหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะให้คณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาพิจารณากลั่นกรองเบื้องต้นตามเกณฑ์ 7 ด้าน หลังจากนั้นคณะอนุกรรมการด้านส่งเสริมการบริหารวิชาการ ในคณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและ สำนักงานบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาพิจารณาข้อมูลและ เสนอผลการพิจารณาต่อในคณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาให้ความเห็นชอบ และสำนักงานบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาไปคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อแจ้งข้อมูลช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกในการทำงานต่อไป จากกระบวนการทำงานดังกล่าวสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาได้พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ จำนวน 134 หลักสูตร

ต่อมาในปี 2565 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้มีการศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และ ปัจจัย ระบบสนับสนุน และปัญหาอุปสรรคในการทำงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา 35 แห่ง และสถานศึกษาทั่วไป อีก 5 แห่ง พบข้อมูลที่น่าสนใจดังนี้ 1)สถานศึกษามีการเตรียมความพร้อมในหลากหลายด้านได้แก่การสร้างความเข้าใจแก่บุคลากรและการทำให้ผู้เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญ การเตรียมความพร้อมและ

พัฒนาบุคลากร การปฐมนิเทศหรือผู้เชี่ยวชาญการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การศึกษาเอกสารและข้อมูลพื้นฐานด้านต่าง ๆ การเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ เพื่อให้ผู้บริหารและครูเกิดความรู้ความเข้าใจ การเตรียมปรับกรอบความคิดของครูให้พร้อมในการเปลี่ยนแปลงและการทำงาน การศึกษาดูงาน/ตัวอย่างหลักสูตรสถานศึกษาจากโรงเรียนอื่น ๆ เพื่อเป็นตัวอย่างสำหรับการดำเนินการ) กระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะนั้นพบว่าใช้เกณฑ์ 7 ด้านเป็นกรอบการทำงาน โดยด้านที่ดำเนินการยากที่สุดคือ ด้านแนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ รองลงมาคือด้านการจัดทำหลักสูตรระดับชั้นเรียนทั้งตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้/ แผนการจัดการเรียนรู้ และด้านแนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะตามลำดับ 3) ปัญหาอุปสรรคในการทำงานที่สำคัญ มีดังนี้ (1) บุคลากรขาดความมั่นใจ เพราะขาดความชัดเจนในเชิงนโยบาย และขาดการสร้างความรู้ความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง (2) กระบวนการทำผลลัพธ์การเรียนรู้ชั้นปี ค่อนข้างมีข้อจำกัด ส่งผลกระทบต่อการออกแบบหน่วยการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และ (3) ครูขาดความเข้าใจ และมีความกังวลเรื่องการทำแผนการเรียนรู้ และการนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน และ 4) ปัจจัยสำคัญในการทำงานเพื่อให้เกิดความสำเร็จที่สำคัญมีดังนี้ (1) ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ มีความเป็นผู้นำทางวิชาการ (2) ครูบุคลากรมีความเข้าใจและตระหนักเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่ต้องเกิดขึ้นเนื่องจากบริบทต่าง ๆ เปลี่ยนไป มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียน (3) มีการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือกันของครูผู้สอน (4) โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ และ การทำงานพัฒนาศักยภาพครู โดยมีการขยายผลฝึกครูให้กับโรงเรียนอื่นด้วย ทำให้ครูเกิดความรู้ความเข้าใจมากขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565)

เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกของสถานศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ และผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะเมื่อใช้หลักสูตรแล้ว 1 ปี สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้ศึกษากระบวนการและผลการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา รวมทั้งศึกษาปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นตลอดจนปัจจัยที่มีผลต่อการสนับสนุนการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งจะเป็นข้อมูลองค์ความรู้สำคัญที่สามารถนำมาวิเคราะห์เชื่อมโยงใช้ในการกำหนดนโยบายและวางแผนในการออกแบบในการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะขององค์กร และหน่วยงานต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา
2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และปัจจัยสนับสนุนต่าง ๆ ในการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร เป็นสถานศึกษาระดับประถมศึกษาที่เป็นโรงเรียนนำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาที่มีการใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ

กลุ่มตัวอย่าง เป็นสถานศึกษาระดับประถมศึกษาที่เป็นโรงเรียนนำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาที่มีการใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะใน 4 ภูมิภาค จำนวน 8 แห่ง โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้ 1) เป็นสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาที่เข้าร่วมโครงการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และได้พัฒนาหรืออยู่ระหว่างการใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ 2) มีการดำเนินงานหลักสูตรฐานสมรรถนะมาแล้วอย่างน้อย 1 ปี เพื่อให้มีข้อมูลและประสบการณ์ในการใช้หลักสูตรที่เพียงพอสำหรับการศึกษาผลการใช้หลักสูตรและปัญหาอุปสรรค 3) ได้รับความยินยอมและความร่วมมือจากผู้บริหารและบุคลากร โดยโรงเรียนแสดงความพร้อมในการให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล 4) มีความหลากหลายของบริบท

โดยคัดเลือกโรงเรียนที่มีความหลากหลายในด้านขนาด สถานที่ตั้ง (เมือง/ชนบท) และประสบการณ์ เพื่อให้ข้อมูลมีความครอบคลุมและสะท้อนภาพรวมได้ดีขึ้น

ตัวแปรที่ศึกษา

1. กระบวนการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา
2. ผลการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา
3. ปัญหา อุปสรรค และปัจจัยสนับสนุนต่าง ๆ ในการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในสถานศึกษา

ระดับประถมศึกษา

การดำเนินการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1: ระยะเตรียมความพร้อม (Preparation Phase) มีการดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ การบริหารจัดการหลักสูตร และการพัฒนาวิชาชีพครู เพื่อสร้างกรอบแนวคิดและร่างเครื่องมือวิจัย
2. พัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยทั้ง 3 ชนิด คือแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์และประเด็นสนทนากลุ่ม
3. ประสานงานกับสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความร่วมมือและกำหนดวันเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล และขออนุญาตดำเนินการวิจัยจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ระยะที่ 2: ระยะการเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection Phase) มีการดำเนินการดังนี้

1. ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้ง 8 แห่ง
2. ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือตามวัตถุประสงค์
 - 1) กระบวนการใช้หลักสูตรด้วยการเก็บข้อมูลหลักจากแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูผู้สอน รวมถึงประเด็นสนทนากลุ่มกับครู
 - 2) ผลการใช้หลักสูตรด้วยเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามที่ให้ผู้บริหารและครูตอบ,แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารและครู, และประเด็นสนทนากลุ่มกับนักเรียนและครู
 - 3) ปัญหา อุปสรรค และปัจจัยสนับสนุน เก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม (ปลายเปิด) , แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารและครู, และประเด็นสนทนากลุ่ม
3. ในระหว่างการเก็บข้อมูล โดยเฉพาะหลังการสัมภาษณ์เชิงลึก/สนทนากลุ่ม คณะผู้วิจัยและทีมผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้มีประสบการณ์ในการใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะและการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ ได้มีการจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับโรงเรียนในการดำเนินการใช้หลักสูตรต่อไป
4. ตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้รับในแต่ละวัน

ระยะที่ 3: ระยะการวิเคราะห์และสรุปข้อมูล (Data Analysis and Conclusion Phase)

5. ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และประเด็นสนทนากลุ่ม สำหรับกระบวนการพัฒนาเครื่องมือมีดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
2. ยกร่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. ประชุมพิจารณาเครื่องมือฉบับร่าง และปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ให้เหมาะสม

4. นำเสนอเครื่องมือในการวิจัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรจำนวน 3 ท่านพิจารณาความเที่ยงตรง ความเหมาะสม ตลอดจนภาษาที่ใช้ ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงเครื่องมือให้มีความสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการตามวัตถุประสงค์การวิจัยแต่ละข้อ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษากระบวนการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา

1) แนวทางวิเคราะห์: วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อจำแนกหมวดหมู่ ประเด็นสำคัญ และรูปแบบของกระบวนการที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา

2) สถิติ/วิธีการ: ใช้การบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และการตีความ (Interpretation) เพื่อสรุปขั้นตอน บทบาท ปัจจัยสำคัญในแต่ละช่วงของกระบวนการ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา (ครอบคลุมผลการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น)

1) แนวทางวิเคราะห์: วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามโดยใช้สถิติพื้นฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม

2) สถิติ/วิธีการ: ใช้ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อบรรยายระดับความคิดเห็นหรือการรับรู้เกี่ยวกับผลการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากแบบสอบถาม และ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อจำแนกหมวดหมู่และตีความผลการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนและลักษณะของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้บริหาร ครู และสถานศึกษาจากข้อมูลเชิงลึก

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และปัจจัยสนับสนุนต่าง ๆ ในการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา

1) แนวทางวิเคราะห์: วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิด การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม

2) สถิติ/วิธีการ: ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อจำแนกหมวดหมู่และจัดกลุ่มปัญหา อุปสรรค และปัจจัยสนับสนุนที่พบในการนำหลักสูตรไปใช้ พร้อมทั้งบรรยายตัวอย่างและรายละเอียดประกอบ

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษากระบวนการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา

จากการศึกษากระบวนการใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของโรงเรียนพบข้อมูลสำคัญดังนี้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญยิ่งในการขับเคลื่อนกระบวนการใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของโรงเรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความเป็นผู้นำวิชาการที่มีความตระหนักในความสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของโรงเรียนและได้จัดระบบกลไกการบริหารงานและสนับสนุนบุคลากรให้พร้อมทำงาน พร้อมเรียนรู้กับครูและนักวิชาการภายนอก และดำเนินการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจะสามารถขับเคลื่อนกระบวนการใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของโรงเรียนได้ดี

1.2 โรงเรียนส่วนใหญ่ (โรงเรียน 6 แห่งจาก 8 แห่ง) มีความตระหนักในการเตรียมความพร้อมในเรื่องการพัฒนาครู แต่ยังคงขาดความต่อเนื่องและขาดการใช้วิธีการที่หลากหลาย

1.3 มีการจัดการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะโดยใช้นวัตกรรมที่หลากหลายแต่การทำงานที่ผสมกันระหว่างการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ และการวัดประเมินผลฐานสมรรถนะยังมีน้อย เพราะขาดความเข้าใจที่ชัดเจน และยังมีเพียงบางส่วนที่สอดคล้องกับเกณฑ์การตรวจสอบการจัดการเรียนรู้และการประเมินผลฐานสมรรถนะ

1.4 ความเข้าใจของครูและผู้บริหารในเรื่องการวัดประเมินผลฐานสมรรถนะยังมีน้อย และยังคงขาดระบบที่ชัดเจนในการทำงานของโรงเรียน

1.5 โรงเรียนต่างสังกัดมีระบบการทำงานแตกต่างกัน และมีปัญหาต่างกัน โดยค้นพบว่า โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจะมีการปรับเปลี่ยนผู้บริหารบ่อย ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำงานที่ไม่ต่อเนื่อง และพบว่าระบบการจัดนักวิชาการ/พี่เลี้ยงเข้าไปร่วมเรียนรู้จะมีความเข้มข้นน้อยกว่าโรงเรียนในสังกัดอื่น

1.6 มีการจัดกระบวนการสร้างชุมชนทางวิชาชีพเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนงาน

2. ผลการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา

ผลการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะสะท้อนผ่านการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาดังนี้

2.1 ผลการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ผลการวิจัยพบว่าผู้เรียนเกิดการพัฒนาสมรรถนะหลักและสมรรถนะเฉพาะในระดับที่น่าพอใจ ในส่วนสมรรถนะหลักทั้ง 6 ด้าน พบว่าผู้เรียนมีการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการตนเอง การสื่อสาร และการรวมพลังทำงานเป็นทีมมากที่สุด นอกจากนี้ผู้เรียนยังมีการแสดงออกในด้านการคิดขั้นสูง การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดเชิงระบบ การคิดสร้างสรรค์ และการคิดแก้ปัญหาอย่างชัดเจน ในส่วนของสมรรถนะเฉพาะ พบว่าผู้เรียนพัฒนาสมรรถนะใน 9 สาระการเรียนรู้ โดยสมรรถนะเฉพาะที่พัฒนามากที่สุดคือสมรรถนะในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และสมรรถนะในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ในขณะที่สมรรถนะในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาพัฒนาน้อยที่สุด

2.2 ผู้บริหารและครูมีการเปลี่ยนแปลงในหลายมิติ ดังนี้ (1) ผู้บริหารมีความรู้และความเข้าใจในบริบทของชุมชนและบริบทระดับต่าง ๆ ส่งผลให้สามารถกำหนดนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงตามความต้องการของชุมชน (2) ครูมีความกระตือรือร้นในการเตรียมการสอนและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน ทำให้การสอนมีความหลากหลายและน่าสนใจมากขึ้น (3) ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ในห้องเรียนและได้ลงมือปฏิบัติจริง มีประสบการณ์ตรงจากการทำกิจกรรมนอกห้องเรียน ซึ่งช่วยเสริมสร้างความรู้และทักษะในด้านต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน นอกจากนี้ ผู้เรียนยังกล้าคิดและแสดงออก มีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา มากขึ้น (4) สถานศึกษาได้รับการพัฒนาทั้งระบบตามบริบทเชิงพื้นที่ที่มีการนำข้อมูลบริบทท้องถิ่นมาใช้ในการวางแผนและดำเนินงานอย่างเหมาะสม ทำให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของชุมชนได้เป็นอย่างดี ได้รับการยอมรับและความเชื่อมั่นจากผู้ปกครองและชุมชน และเกิดเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ (5) เกิดระบบการนิเทศติดตามและเครือข่ายกัลยาณมิตรมากขึ้น

3. ปัญหา อุปสรรคและปัจจัยสนับสนุนต่าง ๆ ในการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา

1) ปัญหา อุปสรรค และการแก้ไขปัญหาในการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ พบว่า 1) ในช่วงเริ่มต้นของการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะครูยังขาดความมั่นใจและขาดความเข้าใจแนวทางในการนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผล การวัดผลระหว่างเรียนและการเทียบโอนผลการเรียนยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ปัญหานี้ได้รับการแก้ไขผ่านการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการขอคำแนะนำจากหน่วยงานต้นสังกัด ทำให้ครูและบุคลากรได้พัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้และการวัดผลให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน โดยเน้นการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการร่วมกับหลักสูตรที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง และ 2) ในช่วงหลังการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ 1 ปี ปัญหาหลายอย่างยังคงมีอยู่ เช่น การวัดผลที่ไม่ชัดเจน การขาดความรู้ในการสอนข้ามศาสตร์ และการขาดแคลนครูที่มีความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสมรรถนะ การแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ต้องได้รับความช่วยเหลือจากส่วนกลางโดยต้องมีการกำหนดระเบียบการวัดและประเมินผลที่ชัดเจนและเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ แต่โรงเรียนได้แก้ปัญหาโดยการให้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพโดยเพิ่มเติมการอบรมเชิงปฏิบัติการ และการสื่อสารกับผู้ปกครองเพื่อสร้างความเข้าใจในหลักสูตรฐานสมรรถนะแต่โรงเรียนพยายามเรียนรู้เพื่อปรับปรุงและพัฒนากระบวนการสอนอย่างต่อเนื่อง

2) ปัจจัยสนับสนุนในการใช้หลักสูตร ในการนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดผลในการพัฒนาผู้เรียนนั้น ปัจจัยสนับสนุนในการใช้หลักสูตร มีดังนี้ 1) ความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักสูตรของบุคลากร 2) การมีเครือข่ายที่เข้มแข็งที่เป็นเครือข่าย ผู้ปกครอง เครือข่ายชุมชน และเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ภายนอกที่สามารถเสริมสร้างการเรียนรู้และการพัฒนาโรงเรียนได้ 3) การมีส่วนร่วมของนักเรียนในการเรียน 4) การบริหารจัดการของโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพมีข้อมูลพื้นฐานที่มีคุณภาพและ การมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาโรงเรียนที่ชัดเจน

อภิปรายผล

การอภิปรายผลในส่วนนี้จะเชื่อมโยงผลการวิจัยเข้ากับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสะท้อนความเข้าใจเชิงลึกในประเด็นที่ศึกษา โดยจะครอบคลุมผลการวิจัยทั้ง 3 ส่วน ได้แก่ กระบวนการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ, ผลการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ (การพัฒนาสมรรถนะและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น), และปัญหา อุปสรรค และปัจจัยสนับสนุนในการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา

1. ผลการศึกษากระบวนการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา

จากผลการวิจัยกระบวนการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาพบว่ามีการจัดการสำคัญของการใช้หลักสูตรได้แก่ การเตรียมความพร้อม การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะหรือจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะ การวัดและประเมินผล ซึ่งในแต่ละด้านมีรายละเอียดที่แตกต่างกัน

1.1 การเตรียมความพร้อม

การเตรียมความพร้อมถือเป็นรากฐานสำคัญของการนำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยยืนยันว่าสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการปรับกรอบความคิดของครูและบุคลากรให้เกิดความตระหนัก ซึ่งนำไปสู่การนำหลักสูตรไปใช้ในบริบทที่หลากหลาย ทั้งในและนอกห้องเรียน ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แบบปฏิบัติจริง ลงมือทำ และมีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย สิ่งนี้สอดคล้องกับแนวคิดการเปลี่ยนแปลงองค์กรที่เน้นการสร้างวัฒนธรรมและความเข้าใจร่วมกันในบุคลากร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนนวัตกรรมทางการศึกษา การที่ครูและบุคลากรเข้าใจอย่างถ่องแท้จะสร้างแรงจูงใจและลดแรงต้านทานต่อการเปลี่ยนแปลงได้ (Fullan, 2016) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการดำเนินการในประเทศสหรัฐอเมริกาที่เน้นการสร้างวัฒนธรรมและพัฒนาความเชี่ยวชาญของครูในการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ ซึ่งพบว่าช่วยเพิ่มอัตราการสำเร็จการศึกษาและพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของนักเรียนได้มากขึ้น (American Institutes for

Research, 2021) ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การลงทุนกับการสร้างความเข้าใจและปรับทัศนคติของบุคลากรตั้งแต่เริ่มต้นเป็นสิ่งที่ไม่ควรมองข้าม เพราะเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้เกิดความร่วมมือและส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักสูตรอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการศึกษาไทยที่ต้องการการเปลี่ยนแปลงเชิงกระบวนทัศน์

1.2 การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ

จากผลการวิจัยที่พบว่า การนำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปใช้เพื่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนนั้น สถานศึกษาที่เข้าร่วม มีแนวทางในการจัดการเรียนการสอนที่มีความหลากหลาย ทั้งเน้นการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะภายในห้องเรียนและภายนอกห้องเรียนในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งรายวิชาเพิ่มเติม กิจกรรมเสริมพิเศษ หรือหน่วยการเรียนรู้แบบเน้นการบูรณาการ แต่เมื่อพิจารณาข้อมูลพบว่าส่วนใหญ่เป็นการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบการเรียนรู้แบบเดิม แต่เพิ่มเติมกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่พัฒนาสมรรถนะมากขึ้น หรือต่อยอดจากรูปแบบการเรียนรู้ที่เป็นวัตรกรรมของโรงเรียนและมุ่งเน้นที่สมรรถนะเพิ่มขึ้น นอกจากนี้พบว่าในหลายโรงเรียนเลือกใช้การจัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติม หรือการทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ เพื่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการผสมผสานระหว่างสาระการเรียนรู้ที่หลากหลายกับสมรรถนะที่ต้องการพัฒนา โดยสถานศึกษาได้พัฒนาหน่วยการเรียนรู้บูรณาการที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเองที่น่าสนใจ เช่น โรงเรียนต้นแก้วผดุงพิทยาศาสตร์ จังหวัดเชียงใหม่ จัดทำหน่วยบูรณาการเรื่อง วิถีชุมชนคนต้นแก้ว ในระดับประถมศึกษาตอนต้น และ หน่วยบูรณาการเรื่อง มรดกภูมิปัญญาคนศรีเชียงใหม่ ในระดับประถมศึกษาตอนปลาย ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ที่ได้พบว่าแนวทางในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะมีความหลากหลาย สถานศึกษาสามารถเลือกนำไปดำเนินการตามบริบทของตน และในแต่ละสถานศึกษา อาจนำไปใช้ได้หลายแนวทางในช่วงเวลาเดียวกัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) การปรับรูปแบบการเรียนรู้จากเดิมโดยเพิ่มมิติของสมรรถนะเข้าไป เป็นกลยุทธ์ที่เหมาะสมในช่วงเปลี่ยนผ่าน แต่ในระยะยาว สถานศึกษาควรได้รับการสนับสนุนให้พัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการบูรณาการสมรรถนะอย่างแท้จริงและเป็นธรรมชาติมากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างลึกซึ้งและยั่งยืน

1.3 การวัดและประเมินผล จากผลการวิจัยที่พบว่า การวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะในแต่ละจังหวัดมีวิธีการที่แตกต่างกัน แต่ยังขาดความเข้าใจ และต้องการใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายในการวัดผลลัพธ์การเรียนรู้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและแม่นยำ ทั้งเช่น การประเมินตนเอง การประเมินเพื่อน การประเมินจากผู้สอน และการประเมินจากผู้มีส่วนได้เสียอื่นๆ นอกจากนี้พบว่าสถานศึกษาได้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินทั้งการประเมินเพื่อการพัฒนา และประเมินเพื่อการตัดสิน อย่างไรก็ตาม การนำเทคโนโลยีมาใช้ในกระบวนการประเมินยังคงมีความท้าทายและต้องการการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ Henri, Johnson, & Nepal (2017) ที่กล่าวว่าการใช้เทคโนโลยีในกระบวนการประเมินฐานสมรรถนะเป็นก้าวสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพในการเรียนการสอนเพราะ สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคมในยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งพัฒนาคู่มือและจัดอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นการปฏิบัติจริงในการออกแบบเครื่องมือและวิธีการประเมินที่หลากหลายและเหมาะสมกับสมรรถนะแต่ละด้าน

2. ผลการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา (การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น)

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การนำหลักสูตรฐานสมรรถนะมาใช้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกทั้งในระดับผู้เรียนและระดับสถานศึกษา

2.1 ผลการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน ผู้เรียนเกิดการพัฒนาสมรรถนะหลักและสมรรถนะเฉพาะในระดับน่าพอใจ โดยเฉพาะด้านการจัดการตนเอง การสื่อสาร และการรวมพลังทำงานเป็นทีม ซึ่งเป็นสมรรถนะที่สำคัญสำหรับการใช้ชีวิตและการทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคมปัจจุบัน (World Economic Forum, 2023) นอกจากนี้ การแสดงออกด้านการคิดขั้นสูง เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณและคิดแก้ปัญหา เกิดการพัฒนาอย่าง

ชัดเจน สะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรนี้ช่วยส่งเสริมกระบวนการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาในตัวผู้เรียนได้จริง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) ซึ่งผลลัพธ์ดังกล่าวเป็นที่น่าพอใจและเป็นสัญญาณที่ดีของการปรับหลักสูตรให้ตอบโจทย์การพัฒนาทักษะแห่งอนาคต (Trilling & Fadel, 2009) การพัฒนาสมรรถนะเหล่านี้มีความสำคัญยิ่งกว่าการจดจำเนื้อหาเพียงอย่างเดียว เพราะเป็นการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมเผชิญกับความท้าทายในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

2.2 การเปลี่ยนแปลงในผู้บริหาร ครู และสถานศึกษา ผลการวิจัยชี้ว่าผู้บริหารและครูมีการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก โดยผู้บริหารมีความเข้าใจบริบทมากขึ้น และครูมีความกระตือรือร้นในการเตรียมการสอน และการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ สิ่งนี้แสดงให้เห็นถึงการเกิด วัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ในสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารและครูพร้อมที่จะปรับตัว พัฒนา และเรียนรู้ร่วมกันเพื่อเป้าหมายร่วมกันคือการพัฒนาผู้เรียน (Senge, 2006) นอกจากนี้ การที่ผู้เรียนมีโอกาสรู้นอกห้องเรียนและปฏิบัติจริงมากขึ้น บ่งชี้ว่าโรงเรียนได้ปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ให้มีความยืดหยุ่นและเน้นประสบการณ์ตรงมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) หรือโครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning) ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือทำและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Larmer & Mergendoller, 2010) การพัฒนาทั้งระบบของสถานศึกษา การเกิดเครือข่ายความร่วมมือ และระบบการนิเทศติดตามและเครือข่ายกลยุณมิติที่เพิ่มขึ้น ล้วนเป็นดัชนีชี้วัดถึงการเติบโตและการปรับตัวของสถานศึกษาเพื่อรองรับหลักสูตรฐานสมรรถนะอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในองค์กรและบุคลากรเหล่านี้เป็นปัจจัยเสริมที่สำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของหลักสูตร และควรได้รับการส่งเสริมอย่างต่อเนื่องผ่านการสร้างเครือข่ายและการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก

3. ปัญหา อุปสรรค และปัจจัยสนับสนุนต่าง ๆ ในการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา

3.1 ปัญหาอุปสรรคในการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา

จากข้อมูลผลการวิจัยที่พบว่าในการนำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะไปใช้ยังคงพบปัญหาในหลากหลายด้านทั้งในช่วงต้นการใช้หลักสูตร และหลังการทดลองใช้หลักสูตรมาอย่างน้อย 1 ปี การศึกษา โดยส่วนของการวางแผนการสอน การพัฒนาครู และการประเมินผลการเรียนรู้ นั้น การดำเนินการเรื่องการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นปัญหาสำคัญเนื่องจากยังขาดความชัดเจนในเชิงนโยบาย ขาดความชัดเจนในแนวทางดำเนินการและการสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทำให้เกิดความไม่มั่นใจในการทำงานนั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Tichnor-Wagner (2018) ที่ได้กล่าวถึงปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ในการทำงานหลักสูตรคือการที่นโยบายมีการเปลี่ยนแปลง และมีความไม่ชัดเจน ส่วนปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรคือหากหลักสูตรชาติมีการระบุวิธีการนำหลักสูตรไปใช้ มีการให้คำแนะนำหรือแนวทางการนำหลักสูตรไปใช้ที่ชัดเจน ผู้บริหารสถานศึกษาและครูจะสามารถเข้าใจเนื้อหาในหลักสูตรได้ง่ายยิ่งขึ้น และสามารถนำไปปรับใช้ได้ถูกต้อง แต่หากหลักสูตรชาติมีความไม่ชัดเจน กำหนดเพียงเป้าหมายและผลลัพธ์ของหลักสูตรชาติกว้าง ๆ โดยไม่บอกวิธีการนำไปใช้ในชั้นเรียนจริงอย่างไร การนำไปใช้ก็อาจจะไม่สำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการได้

3.2 ปัจจัยสนับสนุนในการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา

การนำหลักสูตรฐานสมรรถนะในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาไปใช้ มีปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการทำงานให้เกิดความสำเร็จหลายปัจจัย ทั้งนี้จากผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นลำดับต้นได้แก่ปัจจัยในการทำงานด้วยกระบวนการชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) ปัจจัยด้านผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องมีความเป็นผู้นำและไม่เปลี่ยนแปลงบ่อย และปัจจัยการทำงานเชิงเครือข่ายโดยได้รับความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญหรือหน่วยงานภายนอก ทั้งนี้ในแต่ละปัจจัยสามารถอภิปรายเพิ่มเติมได้ ดังนี้

1) ปัจจัยในการทำงานด้วยกระบวนการชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) จากผลการวิจัยพบว่า กระบวนการทำงานที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันและกันอย่างต่อเนื่องในหลากหลายรูปแบบ เป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นและทำให้การทำงานเกิดความสำเร็จ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีผลกระทบต่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา กระบวนการนี้มุ่งเน้นการพัฒนาวิชาชีพครูผ่านการทำงานร่วมกันอย่างมีระบบ ซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงการสอนและการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า การมีส่วนร่วมในกระบวนการชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ สามารถปรับปรุงการปฏิบัติของครูและเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ (Dogan & Adams, 2018) งานวิจัยนี้ได้ทบทวนและวิเคราะห์งานวิจัยเชิงประจักษ์จำนวน 13 ฉบับจากนานาชาติ พบว่าการมีส่วนร่วมในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพช่วยปรับปรุงการปฏิบัติของครูและเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างชัดเจน ส่วนการศึกษาของ Hamilton (2013) ได้ตรวจสอบผลกระทบของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในรัฐแคลิฟอร์เนีย พบว่านักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนที่ใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงกว่าโรงเรียนที่ไม่ได้ใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยเฉพาะนักเรียนที่มีภูมิหลังทางชาติพันธุ์และเศรษฐกิจที่ด้อยกว่า นอกจากนี้ ผลการศึกษายังชี้ให้เห็นว่าการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมความสามารถในการสอนของครู และสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูง ส่วนการวิจัยของ Çopur และ Demirel (2022) แสดงให้เห็นว่าชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสามารถปรับปรุงพัฒนาวิชาชีพของครูและส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้โดยพบว่าครูที่มีส่วนร่วมในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมีการพัฒนาทักษะการสอนและสร้างความสำเร็จทางการเรียนของนักเรียนได้มากขึ้น การทำงานร่วมกันในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพช่วยให้ครูสามารถแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ และใช้เทคนิคการสอนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา(2563) ที่ได้กล่าวถึงปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำงานพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนคือการร่วมมือรวมพลังของครู และกระบวนการทำงานแบบชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ โดยรวมแล้ว การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เนื่องจากช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพของครู ซึ่งทั้งหมดนี้มีผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณภาพของนักเรียน

2) ปัจจัยด้านผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องมีความเป็นผู้นำและไม่เปลี่ยนแปลงบ่อย การที่บุคลากรในโรงเรียนมีความรู้และความเข้าใจในหลักสูตรถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอน เนื่องจากทำให้การวางแผนการสอนมีประสิทธิภาพและตรงตามเป้าหมายการเรียนรู้ ส่งผลให้นักเรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาได้อย่างชัดเจนและเป็นระบบ ซึ่งการทำให้บุคลากรในโรงเรียนมีความรู้และความเข้าใจอย่างต่อเนื่องเป็นบทบาทสำคัญของผู้บริหาร ดังนั้นผู้บริหารที่เป็นผู้นำทางวิชาการและมีระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่มีความต่อเนื่องจะทำให้เห็นการพัฒนาได้ชัดเจน เช่นในโรงเรียนบ้านโกตา จังหวัดสตูล ซึ่งแม้จะเป็นโรงเรียนขนาดเล็กแต่ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำทางวิชาการครูจึงมีการปฏิบัติงานในการนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรมหรือ โรงเรียนต้นแก้วผดุงพิทยฯ ที่ผู้บริหารและบุคลากรมีความเป็นผู้นำวิชาการ ผู้บริหารมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในการนำหลักสูตรไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน ทำให้เกิดการพัฒนานักเรียนแบบก้าวกระโดด ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารจึงมีความสำคัญต่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างมาก การวิจัยนี้ได้แสดงให้เห็นว่าการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพสามารถส่งผลกระทบที่ชัดเจนและเป็นบวกต่อทั้งวัฒนธรรมของโรงเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสอดคล้องกับ Hattie (2015) ที่ได้กล่าวว่า ผู้นำที่มีประสิทธิภาพคือผู้ที่สามารถประเมินผลกระทบของการสอนและการเรียนรู้ได้อย่างมีระบบและสามารถนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เน้นการเรียนรู้ที่มีผลกระทบสูงและการตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนสำหรับครูและนักเรียน เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ทำให้การนำเชิงวิชาการมีผลกระทบที่ดีต่อคุณภาพ

การศึกษา ดังนั้น การเป็นผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้ผ่านการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดี การประเมินและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และการเสริมสร้างความร่วมมือและความเชื่อมั่นในหมู่ครูและนักเรียน

3) ปัจจัยการทำงานเชิงเครือข่ายโดยได้รับความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญหรือหน่วยงานภายนอก จากข้อมูลผลการวิจัยที่พบว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปใช้ คือการได้รับคำแนะนำจากนักวิชาการ พี่เลี้ยง และโค้ชที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ การที่โรงเรียนมีเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งจะสามารถใช้หลักสูตรได้อย่างมั่นใจ และมีการพัฒนากระบวนการทำงานของตนเองอย่างสม่ำเสมอ เช่น โรงเรียนนิคมสร้างตนเองจังหวัดระยอง 8 ที่มีคณะศึกษานิเทศก์จากต้นสังกัดดูแลอย่างต่อเนื่อง หรือโรงเรียนต้นแก้วผดุงพิทย และโรงเรียนดาราวิทยาลัย ที่มีศึกษานิเทศก์ในพื้นที่ทำงานร่วมกับคณะอาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทำงานในเชิงเครือข่ายที่มีความเข้มแข็งในการทำงานและเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการจึงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Desimone และ Pak (2017) ที่พบว่าการมีโค้ชที่มีคุณภาพสามารถเพิ่มความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติของครูได้ โดยโค้ชที่มีคุณภาพควรประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 5 ประการ ได้แก่ เนื้อหาที่เน้น, การเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น, ระยะเวลาที่ยั่งยืน, ความสอดคล้อง และการมีส่วนร่วม นอกจากนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563) ที่ได้กล่าวถึงปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำงานคือการมีที่ปรึกษาทางวิชาการที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ และผู้ชี้แนะประจำโรงเรียน ดังนั้น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการและการมีโค้ชที่มีคุณภาพสูงจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าบุคลากรยังคง ขาดความมั่นใจเนื่องจากขาดความชัดเจนเชิงนโยบาย และขาดความเข้าใจในการทำผลลัพธ์การเรียนรู้ชั้นปี รวมถึงความกังวลเรื่องการทำแผนการเรียนรู้ ดังนั้น ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมก่อนการนำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะไปใช้ โดยเน้นทั้งความรู้ ทักษะการทำงาน และการสร้างความตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ
2. ผลการวิจัยพบว่า ด้านแนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเป็นด้านที่ดำเนินการได้ยากที่สุด รองลงมาคือการจัดทำหลักสูตรระดับชั้นเรียนและการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ สถานศึกษาจึงควรสนับสนุนให้ครูทำงานอย่างผสมผสานเชื่อมโยงกันระหว่างการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะและการวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ ทั้งนี้ ควรใช้เกณฑ์การตรวจสอบที่เกี่ยวข้องกับการประเมินและแผนการจัดการเรียนรู้ ในการตรวจสอบการทำงานและปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การพัฒนาและการประเมินสมรรถนะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน
3. ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษามีการเตรียมความพร้อมโดยการศึกษาดูงาน/ตัวอย่างหลักสูตรจากโรงเรียนอื่น ซึ่งสะท้อนความต้องการแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม สถานศึกษาควรเลือกใช้นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เป็นแนวทางการพัฒนาสมรรถนะอย่างหลากหลาย ซึ่งมีการศึกษาพบว่าสามารถช่วยพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง โดยอ้างอิงจากกรณีศึกษาหรือแนวปฏิบัติที่ดีจากโรงเรียนนาร่องที่ประสบความสำเร็จ

4. เนื่องจากโรงเรียนนาร่องยังคงประสบปัญหาและอุปสรรคหลายด้าน เช่น บุคลากรขาดความมั่นใจและความชัดเจนในนโยบาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรประมวลปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทดลองใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในโรงเรียนนาร่อง และเผยแพร่ข้อมูลเหล่านี้ให้แก่โรงเรียนต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้น

5. ปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จคือ การจัดระบบการดูแลช่วยเหลือกันของครูผู้สอน และการทำงานพัฒนาศักยภาพครูโดยมีการขยายผลฝึกครูให้กับโรงเรียนอื่น สถานศึกษาจึงควรส่งเสริมและสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และเครือข่ายการพัฒนาสมรรถนะในหลากหลายลักษณะ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ และแนวปฏิบัติที่ดีระหว่างโรงเรียน ซึ่งจะช่วยหนุนเสริมการทำงานและลดปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยในครั้งนี้และปัญหาที่ยังคงพบเจอในการนำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปปฏิบัติจริง มีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคตเพื่อเติมเต็มองค์ความรู้และสนับสนุนการขับเคลื่อนหลักสูตรฐานสมรรถนะให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

1. ควรมีการวิจัยศึกษาแนวทางและเครื่องมือการวัดประเมินผลฐานสมรรถนะที่สอดคล้องกับการประเมินสมรรถนะด้านต่าง ๆ อย่างละเอียดและเป็นรูปธรรม

2. ควรวิจัยศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสำหรับผู้เรียนที่มีลักษณะและบริบทที่แตกต่างกัน เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอน

3. ควรมีการวิจัยศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายการทำงานของครูผู้สอนและนักวิชาการที่จะหนุนเสริมการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยเฉพาะแนวทางการพัฒนาที่เลี้ยงที่ทำหน้าที่หนุนเสริมการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะในโรงเรียนที่มีบริบทต่าง ๆ เพื่อให้การสนับสนุนเป็นไปอย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพ

4. ควรศึกษาความต้องการจำเป็นของโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถจัดหาการสนับสนุนที่ตรงจุดและแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืน

5. ควรมีการวิจัยศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะเด็กในระดับปฐมวัย เนื่องจากหลักสูตรฐานสมรรถนะมักเน้นที่ระดับประถมศึกษาขึ้นไป ซึ่งอาจทำให้เกิดช่องว่างในการพัฒนาในช่วงวัยที่สำคัญนี้

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาเป็นอย่างสูงที่ให้การสนับสนุนในการดำเนินการวิจัย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *รายงานการศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน*. กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *รายงานการวิจัยและพัฒนาการขับเคลื่อนการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา*. สำนักมาตรฐานและพัฒนาการเรียนรู้.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *รายงานผลการวิจัยและพัฒนากรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. สำนักมาตรฐานและพัฒนาการเรียนรู้.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ: คู่มือสำหรับสถานศึกษา*. สำนักมาตรฐานและพัฒนาการเรียนรู้.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *รายงานผลการพัฒนากรอบสมรรถนะหลักผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. สำนักมาตรฐานและพัฒนาการเรียนรู้.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). *รายงานการศึกษาระบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรม*. สำนักมาตรฐานและพัฒนาการเรียนรู้.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). *รายงานการศึกษาระบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมและปัจจัย ระบบสนับสนุน และปัญหาอุปสรรคในการทำงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ*. สำนักมาตรฐานและพัฒนาการเรียนรู้.

ภาษาอังกฤษ

- American Institutes for Research. (2021). *Competency-based education in K-12 schools: A review of the evidence*. <https://www.air.org/sites/default/files/2021-6/CBE-Study%20Full%20Report.pdf>
- Çopur, A., & Demirel, M. (2022). The impact of professional learning communities on social studies teachers' professional development and student academic achievement. *Social Studies*, 113(6), 300-318.
- Çopur, T., & Demirel, T. (2022). The effect of professional learning communities on teachers' professional development and student academic achievement: A meta-analysis. *Education and Science*, 47(210), 1-26.
- Darling-Hammond, L., Flook, L., Cook-Harvey, C., Barron, B., & Osher, D. (2020). *Implications for educational practice of the science of learning and development*. The Learning Policy Institute.
- Desimone, L. M., & Pak, K. (2017). Effects of professional development on teachers' instruction: Results from a longitudinal study. *American Educational Research Journal*, 54(Supplement 1), 323S-353S.
- Desimone, L. M., & Pak, K. (2017). Instructional coaching as high-quality professional development. *Theory Into Practice*, 56(1), 3-12.
- Dogan, S., & Adams, A. (2018). Effect of professional learning communities on teachers and students: Reporting updated results and raising questions about research design. *School Effectiveness and School Improvement*, 29(4), 634-659.
- Dogan, S., & Adams, J. (2018). The impact of professional learning communities on teachers' practice and student achievement: A review of the literature. *International Journal of Instruction*, 11(4), 1-16.
- Fullan, M. (2015). *The new meaning of educational change*. Teachers College Press.
- Fullan, M. (2015). *The new pedagogies for deep learning*. Corwin.
- Fullan, M. (2016). *Coherence: The right drivers in action for schools, districts, and systems*. Corwin.
- Hamilton, J. L. (2013). *Professional learning communities impact on student achievement* [Doctoral dissertation, Saint Mary's College of California]. ProQuest Dissertations and Theses Global.

- Hamilton, S. F. (2013). *The impact of professional learning communities on student academic achievement in California* [Doctoral dissertation, University of La Verne].
- Hattie, J. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. Routledge.
- Hattie, J. (2015). The art of feedback. *Educational Leadership*, 73(1), 74-79.
- Henri, F., Johnson, M., & Nepal, S. (2017). Technologies in competency-based education. *Journal of Computing in Higher Education*, 29(2), 163-178.
- Henri, M., Johnson, M. D., & Nepal, B. (2017). A review of competency-based learning: Tools, assessments, and recommendations. *Journal of Engineering Education*, 106(4), 607-638. <https://doi.org/10.1002/jee.2017.106.issue-4>
- Larmer, J., & Mergendoller, J. R. (2010). Seven essentials for project-based learning. *Educational Leadership*, 68(1), 34-37.
- OECD. (2018). *The future of education and skills: Education 2030*. OECD Publishing.
- Senge, P. M. (2006). *The fifth discipline: The art & practice of the learning organization*. Currency Doubleday.
- Shepard, L. A. (2000). The role of assessment in a learning culture. *Educational Researcher*, 29(7), 4-14.
- Spady, W. G. (1994). *Outcome-based education: Critical issues and answers*. American Association of School Administrators.
- Tichnor-Wagner, A. (2018). *Competency-based education in the K-12 system: Policy and implementation challenges*. The Brookings Institution.
- Tichnor-Wagner, A., Allen, D., Socol, A. R., Cohen-Vogel, L., Rutledge, S. A., & Xing, Q. W. (2018). Studying implementation within a continuous improvement process: What happens when we design with adaptations in mind? *Teachers College Record*, 120(5).
- Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st century skills: Learning for life in our times*. Jossey-Bass.
- Wiggins, G., & McTighe, J. (2005). *Understanding by design* (2nd ed.). ASCD.
- World Economic Forum. (2020). *The future of jobs report 2020*. World Economic Forum.
- World Economic Forum. (2023). *The future of jobs report 2023*. World Economic Forum.

